

Дешно чакме четвртик
на дијелом табаку.

Стаје за Црну Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину:

годишње . . . 4 фор.
на по године . . . 2 " "
на четврт године 1 " "
за Срвију и све Друге земље
годишње . . . 15 франака
на по године 8 " "
на три мјесеца 4 " "

ЦРНОГОРКА

Претплата на Црне Го-
ре и сва писма шаљу се
сајом уреднику.

Претплата на Србије у-
пућује се Вољими Вазо-
жићу у Београд, а на дру-
гијех крајева под адресом
P. Ramadanović Cattaro-
да („Црногорку“).

Претплату пријаму сви
наши књижари и нови-
нарске експедиције. Не-
франкисана писма не при-
мају се.

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Број 22.

Ц е т и њ е, 13. Јуна 1885.

Година II.

Г Е Т Е

И ЊЕГОВА

НАРОДНА СВИЈЕСТ.

II.

(Н а с т а в а к.)

Послије поласка наше војске у напријед било се наше село њешто стинало, нијесу више никакве чете пролазиле, влада за то што се чинило да нијесу више од потребе. Но тек што се ми врпосмо из Сомбора, ал' наше село опет оживље, као до сад никад.

Сваки дан пролазили би поред наше куће најразнији возови, само што би се кретали и први пут њима и њима којим би прије прогониле чете. Рекоше ми да је то све „пљачка“. То ми је било са свим пова Грјеч, тада први пут чух, разумјех и видјех, што је „пљачка-ти“ и „пљачка“.

Били би то све сами „Србијанци“ што би таке прозе-возе проводили.

Свакојаки коњи, читава стада говедн и оваца, а по-највише коза, пуно свакојаких кулства. Као да данас гледам њека кола, пуна свакојаких златних, управо позлаћених, али празних оквира. Сва моја околина говорила је о тим пљачкама и надовезивала би своје примједбе. Из тога говора разумјех ја, да су ти златни оквири из ошљаканих двораца њеких мађарских спахија и дознах да су то била огледала или слике, да је вриједност оних огледала, а особито слика много већа од оног позлаћеног дрнета, по да су „Србијанци“, узимајући у својој беззаконности позлаћено дрво за право злато, појекали слике и побацили, а шатоварили злато, да га код куће „истопе“.

Но, и осим тог објашњаја, мени је било немило гледати те пљачкашке провозе; а још ми је било неми-лије, што су ти пљачкаши баш „Србијанци“, који су у мојим очима били бољи и од наших Шајкаша — Грани-чара, јер моје мисли о проширеном, великом Српству зачеле су се од како су се они појавили. Мени се чинило да та пљачка не доликује образу правих јунака. Ње могах замислити да јунак може војевати ради своје личне користи, не могах замислити рат као њеку врсту зараде, призаде. Био сам увјерен да јунак не полази у бој ради таког ништавила, по једино да гони неправду, да заштити патнике и гоњевике, да „свети народ“ и да прослави и себе и своје.

Ал' јунак и пљачка, — по, ли да Бог!

Друго би било да су то били Мађари, то ме не би ни мало изненадило. Они су ми били душмани, крвници, гонитељи, врагови српске слободе, они су ишли на то да се чак наше крвене књиге пишу мађарски, да се и сама света литургија у српској православној цркви слу-жи мађарски. Бар тако се говорило по селу и ми смо дјела то вјеровали. Да Мађари пљачкају, то се по себи разумије, јер то нијесу јунаци, то су насљинци, угњетачи, бесомучне кукавине, а такој погали и не доликује што деште и племенитије.

Ал' Срби на још „Србијанци“, и пљачкаши! — То ме је помело, то ми је било прво разочарање.

Но то не потраја дуго. Догађаји ускорише те не дадохме времена том немирљатом чувству да се укорије-ни, чему би се, у осталом, противила и безазлестно дје-чијег доба. Дјеча нијесу неспимсте.

Мало по мало разредеше се па и престадеше про-вози и загопн пљачкашки, а почеше се појављивати ра-њеници.

Њеки дан се разгласи по селу да су допијел једног тешког рањеника и да су га смјестили у крчму. Многи је свијет ишао да га гледа и да му посп понуде. Како је крчма била према нашој кући, и ја се крешм с ње-ком дјецом да видим како погледа тај што га зову ра-њеником, јер донда нијесам никад ни чуо да има рањ-ника, а камо ли да сам га видио својим очима.

Кад уђосмо у крчму, одмах се чуло њеко стењање. Дођосмо до одаје, гдје лежаше рањеник, Србијанац. На одаји бјеху врата отворена, и ја видјех рањеника гдје лежи на земљи; бјеше њешто подастрто пода њ. Један му човјек обмотаваше хладне крпе око ноге, гдје бјеше рана од пушке.

— Ајао, моја мајко, што дођох у ову проклету зе-мљу, да погивем! — Ајао!

Тако би не престано јаукао рањеник, а лице му је било страшно погледати.

Мени се стезаше срце и сузе би ми дошле на очи кадгод би рањеник јаукао. Колико сам иначе мрзео Мађаре, ал' кад видјех то, не би ми жао било, да су сви имали њише заједничке ноге, оскатити их једну и

живило ми се да би ми онда њихов јаук био највећа на-
слада.

Но овога јадника не могах даје слушати. У најве-
ћој љутини пођем кући.

На дворшћу, пред кућом, под оним великим ора-
хом, спазим нашу слугу, Верку, Мађарицу.

Одмах у почетку буне бјезу се све наше мађарске
слуге разбјегле. Само је Верка остала; није имала куд,
спротица, не имајући нигдје свога дома ни рода. Које
због тога, које што би по јапмоме мњењу тадашњем, а и
по мом увјерењу, свака мађарска ријеч била издаја срп-
ства, ја сам за годину дана сасвим заборавно говорити
мађарски.

Но за то Верка ипак још није научила „рацки“,
јер моји старији, осим оца ми, говорили су, за невољу,
сви мађарски.

И Верка мене спази и стаде се смијати мом љути-
том лицу.

Ја занем, па, тамо њој бога мађарског, пођем на
љу да је бијем. Но она све више у смијех и у шалу.

— Ни једне ријечи мађарски! — осјекнем се ја
на њу. Ипак да се не смије говорити мађарски. Само
ако још занеш, одмах ћу те убити.

Она се грохотом насмија погледајући на мене кепе-
ца и рече нешто шаливо, паравно мађарски.

Мени се смрче, полетим на њу; но видећи велику
и јаку јевочицу, како се испријечила преда мном, уви-
дим да јој тако не могу досадити. Једавак се досјетим
и полетим у кућу, у стајаћу дворану, гдје мишља паћи
накво гођ оружје.

И збиља, за нећком видјех веку већу пушку што
је носио мој отац још кад је био парадник. Бјеше то
грдна пушчегина, „шоца терезијанка“, као што шајтаци
зваху те пушке, два пута већа од мене, са широким цр-
ним каишном преко пушке. Стојала је на томе мјесту
валда од кад сам се ја родио. Ја је шчепај, цурти и
изнеси на двор.

Верка још стоји под орахом, а кад видје мене ма-
лог с оним велим убојним теретом, да пукине од смијеха.

Но ја саберем сву снагу, наперим пушку на Верку,
одашнем ороз и опалим.

Дан! —

„Јај!“ цикну Верка и поскоча.

Кад се развуче дим, видјех ја Верку здраву читаву,
само уплашену; а испод ње земља разривена пушчаним
зрпом. Да бијаш мало јачи, те да могах подићи пушку
мало на више, таман бих осветио опог рањеника, и ако
не на Мађару, бар на Мађарицу.

Дође јесен, дође зима, и престадоше провози пљачке
и рањеника. Ја сам проводио вријеме онет у дјечијим
играма, у тошљању, у грудљању снјегом. Особито ме је
веселило саљкање и једва бих чекао да падне толико
снјега да се могу саљкати. Па кад се спреме оне лије-
не лаке саопнице с оном турском главом с приједа, па се
упрегну два најљепша коња те их ја саберем из ујако-
ве коњушнице, па се на њих метне црвена свита са пра-
порцима, па кад полете као стријела по широкој, бијелој
равници, прапорци звекћу, а ја за њима пуцкам бицем и
подвикујем, то ми је било срце и душа.

Некако у васкршњи ост 1849 почне се говоркати,
да ће Мађари ударити на Јарак и бојало се да ће про-
валити, јер наше војске бјеше врло мало, скоро ништа.
У самој кући то кад да први пут вије бацило у бригу;

на против, још се већма разиграо ратоборни дух у мојих
старијих. И мајка се развијала на Мађаре.

Једвог веча, прије но што ћу лећи, сврнем у ода-
ју мајкину. Био је тамо и ујак; разговарало се о томе,
што ћемо радити, ако Мађари продру на Јарак.

Једанак мајка дохвати њекп мач са златним балча-
ком те бјеше на столу крај њене постеље, и стаде ма-
хати њим.

— Нека дођу, пасје вјере! викну сјмјело и одушев-
љено. Не бојим се ја њих. Ја ћу их дочекати овим, а
уздам се да ћу бар једног смакнути! Ја никад не лијежем
без овог друга, па нека дођу кад им драго, ако ће у
по ноћи!

Тако говорећи непрестано би замахијвала мачем.

Још данас као да је гледам како витла оном остри-
цом, како стиска оип златни балчак, а лице јој се зажа-
рило, а очи јој сипјеваја, а испрваила се, чисто је пора-
ела, те стоји преда мном као неки анђео хранитељ; а
бјеше јој онда преко шесет година.

Ја се ни прије нијесам бојао Мађара, а по тада
није ми било ни депете бриге, сама мајка бјеше ми до-
вољна узданица. Био сам увјерен, кад би она стала на
Јарак, на онако се усправила и повикнула, па завит-
клала оним мачем са златним балчаком, сва би се мађар-
ска војска упрешастила од страха и разбјегли би се без-
обзирце куд који.

Но мајка не оде па Јарак и — Мађари продрије-
ше. Чини ми се да је било лицем на велики петак.

Морало се бјезати.

Спремише кароце, упр-гоше четири коња, моја ме
сестра узе за руку, сједосмо у кароца, на тјерај.

Дођосмо у Карловце; сјутра дан ево и мајке, на
споро дође и ујак, који остаде пошљедњи да спасе што
се може.

Једанак пуће вјас:

— Гори Ковиљ!

Моја сестра потрча на бријег, са кога се, преко Ду-
нава, могло добро видјети наше село. Пођем и ја за њом.

Над селом се повија густа дим, а из дима сукте
пламепови; дим све шири и гушћи, ваља се с лијева на
десно, а пламен као да трчи пред њим. Ја сам гледао
непреставце, но без никаквог страха, од прлике као што
бих сад гледао какав лијепо и величанствено спремиен
умјетнички огањ, какав „фајерверк.“

Но сад ево букну пламен много више, а покушаше
димови далеко гушћи, силвији, час угаситији, црљп, час
опет свјетлији но прије.

— Јао, то је наша кућа, врису моја сестра.

И заиста то је била наша кућа, наше стаје и ко-
шева, вршком пуни жита и разне друге хране, наши ам-
барови, пуни дувана сложеног у дељковима, као што ви
у једне друге куће у селу не бјеше.

— Јао, ваша кућа! Јао, добро наше! Ето пропаде,
изгори! јао, леле мене!

Тако нарицаше моја сестра и стаде горко плакати.

— А што ту плачеш? — осјекнух се ја на њу
стискајући мау пушку те ми бјеше за појасом. — Што
куваш? Нека гори!

Нијесам тада још ни слутио да ће ми тај пожар,
са својим пошљедницама, послје петнаест година умањити
нашљедство послје ујака ми, по његову зазивању,
са њених двјеста хиљада фијорина.
Тог љета гледао сам и пожар Новог Сада, са Ве-

вирна, језовог бријета близу Карајовца. Понг Оаг се није
дано, измислио га је Вардана; а њимар је био тако
силаан, да се видно не само велики дим изнад Варадина,
него смо могли спазити и пламенове по диму, као муње
по црном мраку, и ако је било у по дана.

Скоро послеје тога одселимо се ми у Митровицу.
Пуче глас, да је руска војска кренула на Маџаре
и нико више није сумњао да је Маџарима одзвонило.

У нашем народу вјеровало се још у почетку буне
да ће доћи Руси, ако Срби буду на невољи. Сјећам се
врло добро, како смо се и ми дјена о том разговарали,
кад је наша војска стала узмицати послеје Вајмака.
Причало се међу нама, како су ти Руси велики, јаки и
страшни, тако да им и не треба пушке кад крену на
војску, сваки нос сам један огромни, многоструки бич,
а! ког дохвати тим бичем, тај се више не диже.

Послеје Вилагоша видео сам једног руског „бене-
рала“ у Митровици, ваљда је био на пролазу за Бно-
град. Видно сам како га на црвеним вратима дочекује
поп у оделци, а он се крети ка' и ми и цјелива крст.
Чудно ми бјеше да је то сасвим обичан човек, а ја сам
замислио да ћу видјети људску, од прилике као што
је онај Брка у народној причи.

Ми смо онда били увјерени сви, па и дјеца, да су
Руси дошли само да помогну Србима, јер свијетли образ
великог цара руског не може подијети да страда њего-
ва крв и његова вјера. Да нам је онда ко казао да је
руска војска дошла ради Њесара, сви бисмо му се у очн
насмјехали као будали који не зна што доворе.

Послеје Вилагоша једна је бунџа, а са престанком
буне престаје и моја прича. Но мним да ћи у њој ва-
ћи довољно грађе за упоређење с оном причом из дје-
тињства Гетова. Како ти се свиди? Да ли сам успио
да ти тим објасним да дјечје доба не мора бити немар-
но према животу народа, да може и у дјетету бити на-
родне свијести?

— Ако се то све тако збило, онда морам признати
да су то врло чудна душевни загопн у седмогодишњег
дјетета. Но ви сте пјесници —

„Покољење лудо“, хоћеш да кажеш? Може бити;
по ако у Хамлетову лудилу има њепоте, тим више у пјес-
ничком.

— Не мислим то ваше „лудило“, по вјероватност
ваших прича. Вама се машта сувише отима на трошак
истине. Од те слабости пате и највећи међу вама, а!
они бар искрено признају. Гете не крије да у његовој
причи из живота му има бар толико маште колико исти-
не, толико Dichtung-a, колико Wahrheit-a. А! ви ситији

пјесници, што сте ситији, тим се више ослањате
своју машту.

— Пемој се стидјети, кажи управо: тим више ла-
жемо. Одбијам ти на скептицизам испитивачки. Кад би у
науци важила кљета, могао бих ти се на моју причу за-
клетн најстрашњом кљетвом те је можеш измислити.
Овако пак могу те само и опет увјерјати да у мојој при-
чи нема Dichtung-a ни лијека радн, већ ако ме није из-
невјерјало сјећање, а то није, јер се на све то сјећам
тако јасно и поуздано као да се збило јутрос. У остал-
ом њекојим појавама свједоци су још у животу и
здрављу.

— Па нека ти буде, узмимо да је све тако било, од
ријечи до ријечи. А! мораш допустити, да је у то доба
био сасвим други дух времена но у доба Гетовог дје-
тињства. Помисли да је размак од њеких сто година,
читавог једног вијека. А то је у наше доба голсма раз-
лика, кад је и десетина година довољна да поруши и
ускрене велике царевине, да поруши старе, а положи но-
ве основе и у друштву и у науци.

— Јесте разлика у времену, ама није по свој при-
лици толика колика је разлика умне величине између ме-
не и Гета, те је, чини ми се, лакше пребродити и тај
размак у „духу времена“ него разумјети како да се у
слабијег ума мога у дјетињству развити њека свијест,
којој не палазимо ни трага у далеко јачем уму, ни у
зрелијем добу му.

— Можда је природна потреба да се у великих умо-
ва њека спореднија свијест припаји, не би ли се друга,
важнија, битнија, тим силније, тим дивније могла разви-
ти. Можда би и ти био бољи пјесник, да се вијеси још
у целенама бракоу у политику.

— А Виктор Про? Зар је оп тим олабји пјесник
што му је природна и политичка свијест била тако јако
развијена? Зар није баш тим, а можда једино тим, и
као пјесник и као човек, већи, потпунији од Гета? Чу-
јем те већ како се опет позивани на разлику у прилика-
ма, у околним, у друштвеном ваздуху, у „духу времена“,
и т. д. — Но да видни да тај дух времена није тако
свемоћан као што се теби чини, да нема на сваку нарав
поједнаке моћи, те да не може никако послужити за
објашњај веких душевних особина, допусти да те ње-
што запитам.

— Да чујем.

— Јеси ли ти познавао Бранка Радичевића?

— Лично га нијесам знавао; но колико је у опште
познато из његовог живота, толико ваљда знам и ја. По
што хоћеш тим да кажеш?

(Наставиће се).

У С Њ О Њ Е Ј А Н Њ О .

Приповијетка из црногорског живота.

V.

(Наставак).

Та пенадна побрка свакл ред у кући и ражалости
укуване па и брадсвишке. А куд ће несрећа да се то
бачи десн у очи свецна, ког је сердар науино да про-
слави након толико, и кад већ бјеше јамио старим

званицама! „Али Божија је старија и преча од свачије,
па нека се његова врши, а ми ћемо, закона ради, на-
плати у славу и прочастити наше госте, пошто су већ
на прагу!“

То је одговорно сердар својим женскијема, које пошто се разбрасе, бјеху у великој бризи што ће се сад.

Тако је исто говорио и осталој чељади из свога браства, која се врзијаху на измјену по кући му и ближају у забуни ради њега.

Јадни сердар давао је — што се вели — вољу за невољу. Таки је он у свакој прилици бивао; така се показао и у очи божиња у својој кући, као што повједисмо. Али у срцу своме важио је: „Боже мој! кад ће ме се већ једном несрећа оканити? Сатарп је, јер ми одушка неда, но ме спонала мимо остале људе!“

Тако се јадао у себи, а пред другима, особито пред својима, није клоњуо. Он је радно за свијех. Највише се побришу за рањенике. Као што казасмо, дозвоа је падањ чувеног народног видара и набавио понуде и ствари што бошну требују.

За тијем је наређивао за све што ће у кући требовати о крсноме имену. „Да речемо, није ти веле главу домати, јер љеба и меса у кући је доста, а вина и ракије и осталијех потркупица, допијеће се из Приморја, ако је што у хеци; ако си обесарио, зајмиће ти нани, па да би што и заагали; а за пренос пак, најлакше, јер и онако многи спазе у град пред тај дан!“ — говораше му Ивана на само.

Но Пејо нити је хтио зајма, нити да га ко служи, него нареди стоварици и снахи да се спреме е ће е њим у град, и одвоји једнога јунака ког ће му братаници до доле ногнати, па ће с новцем што за њ узме подмирити све трошкове.

Жене обје, без говора и сјесте послушане и стадоше се спремати, али многи људи одвраћаше га, нудећи се да ће га у свему послужити.

„Залуду, браћо, тако сам навикао и тако хоћу!“ одговорно је Пејо. „А што ми кажете за Јанка, ето остаће Стана и овај чојак. Она ће га, Бога ми, дворити и пазити боље по ико од нас и боље по сви ми скупа. Па и немојте много долазити, јер боље је да рањеник буде у тишини“, рече Пејо омјеривши их погледом свијех, а било их је ту око огња петорнајстерово.

Да, и ако је било три дни пред Турђевим даном, огњак је требао, јер застудило бјеше као у сред зиме. То се кадгод догађа у Катунској нахији и о Видову дне.

Сердар им је онјем погледом очито казао е би жељно да се и одмах одмакну, јер — по прилици — жељаше да сам остане с видаром, пошто овај рањеника прегледа. Они сви то лијепо разумјеше, али ипак нико се не маче, толико бјеху разоднали да и они чују. Сви обрнуше главо пут кревета, на коме лежаше Јанко. Видар се сагнуо над њим, па опрезно брбољаше око њега; час му загриваше ране, час му их пипаше. Ивана стала чело ногу му, а Милица и Стана са страна; све три блиједи и заборнуде не скидаху погледа с рањеника док се видар не би исправно, а онда њихови се погледу стечи на лице видарево, да с њега прочитају судбу рањенога. Мали Милуи ухватио мајку за опрегачу па се и он пропипаше па своје ножице да види свога драгога Јанка; кад би жене гледале, гледа и он видара. Овај би се исправно само да одахне и да очи одмори, па омет прегледај. На лицу му нијесу могли познати ништа. Он као да се ни стављао није за вих, но се удубно у свој посао мирно и хладно, од

прилике као што би се савак извадио око самара, коме треба поправке.

Послије онјех сердаревих ријечи нико не проговори. Он исти гледаше замисљено у огњак, држећи одигнуту напуњену лулу, коју заборави приједити. Спновац му Марко, видећи то, саже се, дохвати угљен и метну на дувап, па му рече: „пуши стрико!“

За тијем, пети Марко, протегну се, па рече:

„О, људи, што ме рамена боле!“

„Бога ми, и мене!“ — дода бркова Радоје.

И још двојица тако се потужаше.

„Боле вас једнако сву четворицу, јер сте се једнако и утрудили!“ пријети њеки старац и погледа сердара.

Сердар се сад удобри помисливши е ће их бити жацпуде оне ријечи, па ће и он:

„Јесте се исквићили, ваистину. Е, Бога ми, носити онакога момка од Озришња доле, готово без предумисла, Бога ми није лак посао!“

„А ни мени, занато, газити до Црмнице па од Црмнице амо!“ рече неко момче. „Тамо сам почивао колико се он спремно и на коња узјахао“, рече показујући главом пут видара.

„Ово је, пети дап откад се рано?“

„Да, пети. Четир је лежало у Озришње, а ово је пети.

Јуче у вечерњи хлад, кренусмо тамо. Камо среће да смо и прије! Тамне боље бити, јер ко га је видао тамо? И како су га видали?“ рече Радоје.

Сад се заметну живи разговор. Она четворица што носиле Јанка, повиједашу све што чуше од другова му, о боју у Дути, и његову јунаштву, — о ономе момчеу што погibe и ономе другоме што се рани — и све потажасте.

Сердар је пушио, не обрћући напљу на ријечи што излазио сипљашу. Он је нестрпљиво погледао пут кревета.

И остали и ако помњашу причање, погледаху такођер немирно пут рањеника. Видјело се очито да им је главна што ће сад видар рећи, а ово остало узредно.

Најзад врач остави рањеника па прије к огњишту. Сви умукосе и почеше се размислити да му мјеста начине у прочељу, крај Пеја. Жене пошто хитно зашускаше обрајке од бијеља у бокове од кревета, придружиле се ка гомили. Стана сједе на ковчег, што бјеше до главе од кревета, а па крило узне Милуна, који уморну своју главицу наслоји јој на груди. Дјевојнице груди тако се силно одигосе да одбине главу Милунову, а уздах што се из њих вијну, као танки вјетар разбаруши му косицу. Дијете се живо обрну, па јој се чудним општрим погледом загледа у очи. Цура сва поблиједије, па се у тили час зацврвље пред тим испитујућим погледом, те као да га забавури, најме се и стаде да га цјепљива. Домаћи мачак „Шарко“, који дотле лежаше под креветом, зачућен, ваљда, што наста га необична тишина, измиље, погледа по чељади, обрну се у ковицлац два, три пута, па одједном њипи на кревет, на јоге Јанкове. Ту рехатно сједе, облизну се, па пошто још шалпцама протрља очи, загледа се у рањенога момка.

На двору сутоп се почео бјеше хватати.

Вјетар је дувао п пирно на махове, а таман кад човек сједе, захуја жестоко, да стаде треска пропћа и вратница по зградама, па у мах уголи. Сад опет наста мир, као у гробу, те се само чујаше како

божи, једи и јавно мисао вресло пресе, — весо ваља што је познао и он Јанка, збога старог знања.

Сви погледи бјеху упрт на видаја, а он зашкљачио, гледајући оган на својој луци и лагано избацише димове. Кад вјета, преста, извади камиш из зуба, плуцну, наклања се, протра брке, па зину да заусте нешто.

Сви остали, без Пеја, зинуше талођер, каоо чељад што нестрпливо очекује.

„Стрико, — поче он, „ово канда се зима поврну!“ То рекавши омет тури камиш у уста, па мирно паства нишуље.

Сви се погледнуше.

Пејо му потврди, као да друге ријечи није ни очекивао, па и он немарно пунаше даље.

„Оваки је сјевер уждио ономлани, баш пеје пред Ђурђевдан, па отрупило у нас пунове на чокотима“ рећи ће омет он полако. За тијем стаде набрајати све перодне године, које је он знапаћно, које бјеху таке због прољетнега вјетра ја ли града.

Пејо, па онај старац, почеше и они да причају сис о злим временима и славим љетинама у катушкој нахији. Е, би рекао ти се људи састали тога ради, — да саставе љетонше о томе.

Ивана се диже најпрва, па пошто глепоруши Стани да надгледа лонце, у којима се нешто варило, дигне снаху па пошоше у женску преграду.

Тишина се поремети. Људи и жене из сусједства, диглоше се једно за другим и одоше.

„Што мислиш?“ ушта сердар видара кад осталоше сами.

„Бога ми, доста рђаво. Рана се почела затварати а изнемогао је јако... Нека још мало дочека на њемо... Успи, дјевојко, чапу вина у какав чист судиш па примакни к огњу нека се угрије... А ће ће бити она моја торба?“ рече и стаде се обазирати по кући.

Стана хитро скочи да му пађе торбу. За тијем диже из угла и исправи шеску, округлу трпезу, па коју постави погачу, соми, ожиге, па оточи из неке дивизице мало вина у лончић, који пристави.

„Хоћете ли сад вечерати?“ зашпа она.

Сердар погледа видара. Овај рече: „Погле, Стане, спава ли; ако спава, нека га, нека се одмори, па њемо.“

Жене из преграде дођоше и с њима Милун, који је нешто гласно причао. Ивана изиђе да затвори авлију, па кад се поврну затвори и кућу изнутра.

„Спи!“ рече Стана.

„Е онда вечерајмо, па њемо!“ понови омет видар.

Вечера је мало трајала, пити ико ријечи проговори. Ивани се јад око срца савио и једва сузбијаше сузе, јер јој све то напомињаше Милуна. Тако су исто вечеравали крај њега; њега је исти тај човјек залуду видао.

„Е, сад њемо!“ рече видар извадивши из торбе неки завежлај. Сви се диглоше и окупише око њега. Милуна је држала луч. У крши коју је премегао било је неколико кутијиша, пожна, клајента, штипавица, чудних сврдлова и пгла. Језа подиђе женске, гледајући те мелеме и алате, а помишљајући, ваља, колико је јуначкијех тијеза све то обинило. Видар изабра неку цијев што се завршавала шеском и неку кутију, па извади још дугачки усукани стијењ; све остало омет помњиво сложи и стави у торбу.

За тијем примаче се к огњу, даде крај од стијења некој од женскијех, па га намаза мелемом. А кад то сврши узе вино, цијев, и „фитиљ“ (тако зову тај дремаж), па се упути к одру. Јанка открише, свуконше му кошуљу, па га обрнуше на бок. Видар му забодо онај писак у рану, (зрно га бјеше пробрло с бока на бок, ако се сјећате), пак из уста млазну млаз вина кроза цијев. Рањеник задрхта и јакну. Видар то учини неколико пута засонше. Свакога пута рањеник је гласно јекнуо. Сердар и Ивана тјешаху га и тешаху му као своје дјетету.

„Сад га придржите, нека му се добро оциједи!“ рече видар, те пође к огњу и сједе.

Пошто испуши цијелу луку, устаде, засука рукаво, па узе онај мелемом намазани фитиљ. Трнци подиђоше женске јер и прије гледале су ту радњу. Неко прихвати рањеника за руке, неко за ноге; сердар му положи руке на главу.

„Сад стисни зубе, момче!“ рече видар и поче увлачити фитиљ у рану. Најпрви стаде лагано сврдлати њим, па кад нешто га уђе сврдлао је јаче, и све што напријед то јаче. Рањеник је с почетка стезао, па гласније јакнао, поч назад болови му истискоше страшну, чисто звјерску рипку. Није шала провући с бока на боку а кроз рану што се спускати почела! Једва већ, након дебелог сата промили се други крај па отвору ране. Јапко се бјеше оневијестило; по слабачкоме дисању му знадијаху да је још у животу.

„До сјутра ће се доста гноја оциједити, па ће му лакше бити, ако Бог да; а сад да лијежемо, јер сам уморан“, рече видар.

Па и нечекајући даље пружи се па пуштину, коју му Стана хитро прострије.

„Зором да сте на ноге!“ рече сердар жепи и снахи који пошоше у преграду. „Марку сам рекао да поћера јунца. Ти, Стане, постој мало па лежи и ти.“ То рекавши, прекретн се и леже према видару.

Стана је подјарила оган, па се врну ка кревету и сједе на ковчег. Дуго и дуго, прекрштитијех руку, гледала је лијена дјевојка у блиједо лице Јанково.

(Наставиће се.)

С. М.

СТАРА ПРИЧА У НОВЕ СТИХОВЕ.

„Но има уши да чује — нека чује!“

У зелену луку посред вите јеле
Сједе двије тиде различите феле;
Једну зову славуј, кукавица другу;
Сједе тиде па се преиру у луку. —
Преирање њино богме није шала;

Та с таквог је која већ и глава пала, —
Ви држите сада, ако више ваља,
Да су биле краље, или од скобала: —
Ал' за ме је доста само кад су пале,
Па то биле главе и укљеве мале;

Јер нијест, браћо, оно мали јаза,
 Ко се са пјесмама њега двоје свади,
 Да истакну страну — источно — питање:
 Ко је од њих двоје бољи на пјевање? ..
 Славуј вели: ја сам! Кукавица: ниш!
 Недошче слабо према мени ти си!
 Што ће твоја пјесма — збука у нереду —
 Поред оне моје, те сви разумјуду?
 Е ће год се јавим, ће год ме ко чује,
 Вазда спрема оно, што мрцу требује!
 Славују се богме ово много крива,
 На воли' би да га закопају жива,
 Но да се разгласи код другејих тица,
 Да је славуј гори и од — кукавица,
 На ће рећи: стрико, обадва ти крила!
 Што би таква свађа помеђу нас била?
 Рапта би се тако преиразили луди,
 Кад ушоња стрико оно стоји туди?
 Он је нашег спора разабрао гласе,
 На је дига' главу, виш, не ће да насе! ..
 Запјевајмо, стрико, из нунаних груди,
 Да магарца чује, па — нека пресуди! —
 Кукавица приста на предлогу томе,
 И магарца — то се разумије беме: —
 Наперно уши, поткочи главу,

Е ова' ба чиниш да не како траву;
 Јер митарци плава надме се на трци,
 Кад седе да суди тамо ће су — луди.
 Отпочеше тине: славујак завину,
 Па превину — свишу — подвину — пзвину;
 Кукавица кукну — тукну — пукну — штукну,
 Па покукну — тукну — штукну и — умукну.
 А магарца скоро да намаћу ерне
 Слупајући пјесму кукавице црне,
 На усхићен цмоје, занесен без трага,
 Славују ће рећи: та иди до врага!
 Одаети, сакри се испред свију тица;
 Од тебе је много боља кукавица! —
 Постиди се славуј, па забодје главу,
 И од стила готов да пане у траву,
 Но га трјеси једна пастирица мала,
 Пастирица мала те је сво елунала: —
 Не стиди се, царе пјесмама и дуга!
 То за тебе није никаквоа руга!
 Ного, болап, треба да ти је милпје;
 Што те стрико ушо повалио није:
 Ја још земљи славиш никог није дала,
 Кога је главу дими митарца флага.

Филип Ј. Ковачевић.

СЕОБА ИЗВАНА ЦРНОЈЕВИЋА НА ЦЕТИЊЕ.

(Мала приповијетка из црногорске историје.)

(Наставак.)

Господар Иван узе ријеч да беседи:
 „Господо заступници вјернога ми народа! Поздрављам вас, и у лицу вашему поздрављам и мој јуначки народ. Вас је три стотине овђе, али ја у вама видим цијелу моју државу. Глас ваш биће гласом цијелога народа мога. Ван Господар предаће вама своју вољу, а ви ћете је разијети по цијелој држави мојој. Поздрављам вас, јуначки преставитељи и предводитељи мога народа! Помогао вам Бог, и Бог помогао васколико народу мом.“

Три стотине гласова јединим гласом завикаше отпоздрав Господару: „Помогао Бог Господару нашему Ивану Црнојевићу! Помогао Бог цијелом дому његовом! И помогао Бог васколико његовом јуначком народу!“ Тад ће проговорити најстарији од племенских војвода Озрићки: „Говори Господару вољу твоју, јер је сви чекамо са готовошћу испунити је. Вјерни твоје војводе, преставитељи народа твог и сви твој народ поштоваће вољу твоју, а бити ће им брига највећа испунити је.“

„Господо заступници народа мога! — продужи говорити Иван Црнојевић, — и да вам не причам позната вам је зла судба која снаће наш народ. Паде Србија, паде Бугарска, паде Грчка; горда Византија преви своју главу пред силом султана Мухамеда. Сила се турска прилаче и на ове стране и ево завада дивном српском Зетом, колијевком Н мањиха славних. Као што вам је познато, понито Турци узевше у равнине Зетске, ја се укљоних из тврдога града Жабљака овђе на Ријеку са наміјером да одовде продужим борбу са нашим душманом. Од како сам пријеша' овђе, јуначки моји навјегтаху на све стране и таманху душмане. Али, поголедавши свауда на све стране како нас душманин закова, ја видим да и овјде није мјесто осигурано. Са сваке стране изложени смо брзом нападу душманина. Од Подгорице може Ђешкопољем брзо изаћи у Љепанскоу нахију па преко Ријечке нахије навргнути на Ријеку, као што се у мало пе догоди назад три године (1482) кад Турци кренуше од Подгорице, пријеђоше р. Морачу, те Ђешкопољем, па пријеђоше р. Ситинцу, изиђоше у Горње Кокоте, па преко Големата, те извише Бобије дођоше до па Метеризе, више Ријече, ће их јуначки дочекасмо и повратисмо натраг. Други пут им је готово још дакши, а то је од Скадра баатом, а од Жабљака или гором или ријеком, па за часак

могли би доћи овђе кад не би били дочекали јуначким отпором; трећи им је онет пут преко Црмчино, од куда могу идо гором или водом бити брзо на Ријеку. Велики је, истина, јуначство мога народа, и без страшнога крвопролића неће доцпити моји јуначки да душманин удази на нашу земљу. Али је наш народ постао малобројан, и сила је непријатељска толико велика да им се не познаје кад гину, колико кад се из мора вода одасина. Ми ваља да штедимо они остатак нашега народа, и тек онда да се упуштамо у бојење са душманом кад буде прозлио својим нападом слободи наше земље. Док не подчачају наше силе те ћемо, ако Бог да, моћи се упуштати у нападоје на нашега душманина за обрну наше браће, која падоше под његовом силом, ми ваља да се што сигурније држимо у одбрани да не би прерано кљонуле наше силе. Зато мислим да је боље укљонити се још дубље у јуначке и тврде горе Црногорске ће ћемо мање бити изложени нападу непријатељском. Вама је познато да ево већ трећа година градим манастирић један на поље Цетиње за живљење нашему светељу владини, а при њему градим и мали дворца да у њему склонио себе и своју породицу. Ја, се мојим државнијем свјетом, ријешно сам да је боље превијети столицу Црно Горе на Цетиње, које је мјесто доста закљонено од нападаја непријатељског. Али желио сам у овоме чути и глас мога народа, па сам за то овамо и позвао вас да се о овој важној ствари договоримо. Зато кажуће наше мисли господо заступници мога народа.“

Рећи ће на ово војвода Алекса Вокидаровић:

„Јест тешко и жалосно узмачати испред непријатеља и остављати земље наше једну за другом, али кад се то чини за спас слободје овога остатка нашега народа, ја велим нека буде срећно, и нека се испуни воља Господара нашега.“ На ово ће одговорити Вук Црнојевић:

„Потомство судиће дјела наша као што ми судимо дјела својијех очева, ђедова и прађедова. Ја се бојим да на нас не пане проклетство нашега потомства; ја се бојим да се наше потомство не застиди пред свијетом зато што њихови очеви, ђедови, прађедови не бише кадри погинути браћеи своје огњиште. Ми остависмо Подгорицу; ми остависмо тврди Жабљак, па се ево увукосмо у ови прикрајак при овој ријечи. Па ево еста оћемо да и одовде узмичемо, те да се крвимо по

gorama crnogorskim. Ja ne nazivam u ovome djelu nikakvo časti za našu državu, niti sreće za narodnu budućnost. Zato mi donuštiti, svijetliti Gospodaru, da izrecem moju želju, da ne uzmičemo dalje, no da ostavimo ovdje, te da odolimo produžimo borbu sa dušmaninom, dok ipak ne povratimo zemlje nagubljene, ili svi ne namemo žrtvom.“ Na ove riječi Vuka Gorojevića odgovori vojvoda Nikola Ozrinić :

„Istina je, Vuche Gorojeviću, da mi uzmičemo napred silne neprijateljske, ali ovo uzmičanje nije bježanje sa bojnog polja, jer smo mi u svakome sudaru našemu sa Turcima pokazali takvo junštvo od kojega ne samo da se nećemo postićeti, nego će čime dječiti se naše potomstvo; nego je ovo uzmičanje da se uklonimo s lakoga domaха neprijateljske sile, te da se utardimo za jaču i sigurniju borbu protivu istoga dušmanina. Ja mislim da potomstvo ne samo neće nas kletiti, nego će nas blagosiljati ako našemo tardo meteriz za kojijem ćemo sачувати наш народ, a iza kojega ćemo tlačiti i trijebiti našega dušmanina. Mislim da bi nas klelo potomstvo, i kleo наш народ, koji паде под neprijat- ljskom silom, kad bi se mi беспаметно izložili neprijateljskomе огњу, a ne бисмо се, колико се може, причували ради продужења борбе наше са душманином за вјеру и слободу нашу и за спас браће које надоме. Зато ја називам да прелазак нашега Господара с Ријеке на Цетиње, око којег ће се окупити вас наш народ те сложено продужити борбу са neprijateljem, може послужити за спас и sreću нашега народа, зато ја вељу нека се испуни воља Господара нашега.“ За Николом Ozriniћем узео ријеч војвода Вук Ипериновић :

„Пинери су на врата Подгорици и ни једно племе црногребко није изложено нападу турских више од нас. Њо ти их овишном Зетском на крајем Малега брда, па пријехи р. Зету р Морачу, низ Дукљу и Дољано па одма ударити на Стијену и Завлачу, па тако и даље; а што се год Господар више одаљу је од нас, то смо ми више изложени опасности, и бојим се да моје племе не клоде духом и не подлеже у борби с душманом. Но нека је то тако, олет ја, у име мога племена, клањам се вољи Господара нашега, јер знам да ово дјело он преддузима за sreću и спас свога народа. Ко може више збунити народ од Господара? Ко му више добра може желети од

њег? Зато и ја кажем: нека се испуни воља Господара нашега.“

У овоме смислу говорила су војвода брдски Богдан Алексић и војвода кучки Никола Радаљевић. Ови потоњи говораше да Кучи нијесу мање изложени нападу турскоме од једног племена црногорекога. „Од Скадра ово их с једне стране блазом и гором крајем њега — говораше војвода кучки — па у Кастрате, на отаду преко Хота и Грудја, који су се већ подчинили Турцима, управо на Куче. На свему овоме путу није неће турска војска налетити на противника док их не срету Кучи. С друге стране од Подгорице равнином зетском за их ето одмах на Златицу и Сјеницу, а отадо на Косор и Медун и даље. Истина је, Кучи ће их јуначки дочекаати, али смо сувише малобројни прима сили турској. Али и ако ми бивамо у све већој опасности, олет ја велим нека се испуни оно што се наш Господар, у договору са својим догавницима, ријешило за sreću његовог народа учинити.“

За овијем више војвода измијенише говоре о овоме питању, али се сви скајањаху на милост Господареу, те тако сви народни заступници, и они који у почетку бјеху противници, пристадоме да се пренесе столица с Ријеке Црнојевића на Цетиње.

По што Господар захвали народним заступницима за њихове добре жеље у корист народа, и за послушност његовог господарској вољи, рече владици да д: благослов на разлазан. Владика Вавило устаде те изговори ове архијасирске ријечи: „Данас виђех sreću народа нашега. У брчкој сјози, која владаше међу нама при рјешавању овога волеважнога питања виђех предзнаменовање благослова Божијег и његове милости над нашим народом. Ђе је слога — ту је сила; Ђе је слога — ту је благослов Божи, а Ђе је благослов Божи — ту је победа. А сад нека буде благослов Господњи и блг одет његова на свва овоје окуљене, и на цио наш народ, амин.“

„Довече бићето сви код мене на вечеру“, рече Господар заступницима, па за тијем изајен из саборнице. За њим одмах изађоше владика и шањедник, а за овијема војвода и заступници по старешинству. Сви допришито Господара до дворца и ту се поздравеше, па Господар с владиком и шањедником, узеше у дворца, а остали се рази, о граду.

(Наставље се).

Марко Драговић.

CRNE GORE CRNOJEVIĆ ОТАЦ НИКО.

In somma sappi che tutti fur cherci,

D'un medesimo peccato al mondo lerci.

III.

Dante, Inferno, Canto XV.

Сјутра дан, црква бјеше дупком пуна народа, који се искупио на погреб трговца Треничкова. Фамилија није ништа штељела, да погреб буде што сјајнији. Мртвачки сандук бјеше од растовине, пазурга постављен црвеном свилком; покров позлаћен ошугатна се до земље; лице покојниково остало је откривено, као што је обичај. На главу му поставише као неки вијенац од карте са сликама светитељским, те је облик лијеса, који је већ почео првяти, изгледао грдно под овим накитом. Пошто се служба свршила, све свештенство парохиско изиде напред цркве и е не око мртвачког сандука, да чита опјеле. Отац Нико, као један од најмлађих свештеника, имао је тек уриводну улогу у овој жалосној и величјественој церемонији, те по својој природи могао се пуштити с закојаким мислима које се на змијелале овијем те гледаше и чујаше оно себе. Видио је једаног народа око мртваца, којег је добро познавао, јер један од најбогатјих његових парохижана. Једна је одлика од свег срца: то је била стара домаћица, о којој су заи једни говорили да му је покрала његова рубља. И фамилија се чиваше као да је дупка, а јачу је више ачмало да види ко је дошао да пореди ову свечаност са једном пређашњом, ошвако њеки други богатшан из мјеста. Сину пошто се читао на лицу: „Гледај како је све баш ништа не фалп. Ко ће као ми, само кад

прегнемо!“ Протопросвитер стане читати молитве узвишеним и свечаним гласом, и благосилјане сасвијем преподобно; остали свештеници стојаху као учокени, осим кад су имали да изврше какав обред, а то је олет било као „по титару.“ Такој је извијао јектенија уздајући гласом на потоњим слоговима, а кор је одговарао пјевајући дивне пјесме Јована Дамаскина по мелодији тужној и суморној, које човек не може слушати а да се не потресе. Отац Нико мишљаше, како је лијена та мисао о вјечноме покоју, те се свани час у омијелу понавља: „Једини поуздан одговор на вјечиту занетку смрти. „Има ли ништа утјешније, говораше у себи, од те мисли? За онага, који је много радио, почивање је награда.“

„Образ јесам неизроченија твојега слава — пјеваше кор — аште и јави попу прегрјешенија, уштедри твоје саздање, Владико, и очисти твојим благоутробјем, и вачеласноје отаца тво поладж ми, раја пакш жителја мја савторјаја.“

Поп Нико, слушјајући ту пјесму, често се осјеђаше као избачен из свијета. Знађаше добро, да је туђ и међу овијема који се његови зову. По јучерашњем разговору видио је, да нико није с њим на оном путу, којим га нарав његова води. Кад би сад казао своје мисли једаноме од тихх понова који се сваки час крсте и клањају а овомо један мисли на онога који ће му донијети оно опјеле, други на масну вечеру те ће доби иза потреба, осмјех пун сажаљења био би му одговор, као што

је и јуче од својих најближих чуо ону ријеч, грозу за сваку душу испуњену јаким осјећањем, ријеч: „Савалица!“

Дошао је најзваничнији тренутак, када сви приступају мртваци да га целовају, прије но што ће се санџук законити. Из дубина и чисто трагично почне кор испирајући тај потоњи додир између праха који полази да се састане с прашином од толико ђевова, и између нараштаја ком је до јако припадо: „Зријаште мја безгласна и бездихана предлежашта, васплачито о мње браћо и друзи, зродници и знајем: вчерашњи бо дан бесједовах с вама, и виезашу најде на мја страних нас се смрти. Но пријате ње вљубашти мја и цјелујте мја пошљедњим цјеловањем: не ктумо ба с вама походе, или сабеједују прочеје. К судији бо отхожду, идјеже нест лицепријатја: раб бо и владица виуије предостај, цар и војин, богати и убоги, в равњем достоинстве: кидж бо од својих дјед, или прославитеја, или постидитеја. Но процу свјех и мољу, неурестано о мње молитесе Христу Гогу, да не низведен буду по грјехом мојим на мјесто мученија: но да вишишт мја, идјеже свјет дјелоти.“

Ријетко кад теку лакше сузе иза ове ријесме. Осјећање солидарности у оном што нас све очекује дохвати се срца и најосебичнијих, па им вмазми повећу праву сузу. Оцу Нику оци се заблесташе. Навика но бјеше угуљила у њему силу осјећања. Истина је, трговац Треников био му је равнодушан; али му је у овај мах послушно, да нашина тајну, која остаје непознана а тужна за свакога живог. Прото тиеше мртваци у којој напнтанову молитву, коју народ зове „насанорат“, и у рукој цркви препоручује своје дјетсе милости бојској. Санџук се законити, подигне на носила и понесе на гробље, уз погребне ријесме. То је био дугачак и мучан пут, јер је био у сред зиме, а мећана завладала је покривла и кола и коње и свакога ко је био на сироводу. Попови су били у кочијама и њаскали су ту по вољи. Кад су стигли на гробље, непогода још већа. Свјетел нека оци отворити и затриваше гробницу, из које су га гробари неурестано морали избацивати. Пјени одану да њеното проноју али једна еу могла коју ријеч промудрају: „Звучицајиди гласом прото зарече благослов, а ђакон уздех: „Вечнаја памјат!“ Ђу же боје мртваци положе у раку, свјет се баци другом свјежје земље на санџук и — свак себи. „Вон, који ће до сад спавао у перинама, свака по подесте рубаља, ето га сад гдје лежи, ето што ти је живот, Госноде!“ говораше стара демајша.

По обичају, напљедници су наредили ону вечер масну даљу у једној гостионици недалеко од гробља. Пов Нико радо би се извинио. Бјеше му студено, бјеше се уморио, а није ни марио за то бучно гозбе и теревеље. Али сјетивши се јучерашњег разговора и свега онога што су му свјетовали брат и жена, није хтји свога пута да се тући и одлаја.

Посјеђују сви па кола и проз свјет дођу до гостионице. По што окусе мало кољива, по обичају који не смије ђацити на даћи рукеј, посјеђају за сто. Ваљало је најрије зборити прву бригу, а то је, како рече протопон Рађонов, да се душица поткријени. Мотало се добро, а све ћугећи. Па пошљедку, кад се стала дивна витуша (ћурка) луштити на столу, устане ђакон и узгласи: „Вечнаја памјат!“ Сви се подицху, прекресто се, уздахну дубоко, сједу опет и стану витушу ревати. Уз то се својени прилијали. Вино на пошљедку раздирјени језико. Разговор се поче, на прва тихо, а послје све живље. Прото изговор похвалу бесједу покојнику, у којој га описиване како истинито, да га никад нико не би познао. Послједно тога поче се зборити о свјетему, а све то живље. Један ђенеро изговорно је читаву бесједу о томе, како се омладина покаривала.

— А то је за то што не вјерује ни у шта, настали ђенеро ударили невинцом о сто. Јест, тако ми Бога, но бојим се казати то, баш и пред овом часном „братјом“. Молим опростите што зборим о ствари која се тиче више вас него мене, али ја знам гдје лежи зло. Омладина се спрда са свачим. Нема ништа без запта, а запта не може бити гдје нема вјере. Ја ђу мојој дјеци кајине свидати с деља, али му их нагнати да вјерују. Хоћу, Бога ми!

— Ваше Високопревасходство има разлог, учини прато Рођонов погодивши испод оца оца Ннка, кад да би од нега грајко да му то погвди. По млади поучаваше се свему вјешит као да ништа не чује. На другом крају стола диже се читави граја. Овај ђакон већ прилично подвизај, стаде на свој начин да проговори негодња. Из оца је прато једну похвалу

пјесму свакојаким цитатама из свега писма, избафе на српшету ово неколико ријечи: „А сад, драги моји, пијмо за његову душу; јер он је радо имао пиће, наш драги покојник, не би било лијепо од нас, кад не бисмо и ми пићем прославили његову посмртну славу.“

— Како рекосте, оне ђаконе? Мој је отац радо пио? продере се Трениковлев син, који је смриво већ неколико стакленца. Чекајте мало!

— Јест, јест, радо је пио, одговори ђакон, а од вас, Трофиме Димитријевичу, пије лијепо, него стидно и срамно, што кудите свога покојнога оца, који је тек легао у гроб, нећа и како једна ура. Пазите се!

— Пази се ти, заурла Трофим као ван себе; реца још један пут то што си казано.

— И опет вам кажем: радо је пио, одврати ђакон јогунасто; увијек сам га видно пијања трештена, кад год би била каква слава. Ваљало се по земљи.

— Муч! рикну Трофим.

— Ма немојте се жесити, драги пријатељу, утаћи ђакон овако миропомазаном тоном, а све га већма спотицаше птуцање; та не мислим ја зло, убио ме Бог, та ја га вољам од свега срца. Бог да му душу прости и вјечна му намет! Баш бјаше добар. А, па за што да не пије опет? Кад је велика слава, онда ваља да се пије. Ја не велим да је он ипо уз часни поет, то не, ни да Бог! Ја бих легао, кад бих то казано, а лгати, — грјех је велики; ма што је истина, истина; видно сам га овим мојим очима под столом, а домаћина му спаше студену воду на главу. Бјеше пијан као свиња!

— Оце ђаконе!... повика прото, који се за то врпјемо задубио био у разговор са ђенералом, од кога га тек пошљедње ријечи отргнуше: оце ђаконе! шта ће то рећи?...

Али глас његов избује се у узасној граји те се диже. Трофим, како помамат, скочи на ђакона, пицна га за гушу, обор га на земљу, на једном руком стано га свом силом дрмцати за браду, а другом га, што је ида могао, удараше гдје је ступао. „Ха погани, хуло, ниткове! рикаше Трофим; показуја ја теби како се гдја мој отац, нешто пијано, и т. д.“

Сви пошљаше; газда од гостионице и његови мошци потекше да их разведе. У журби и гугузи превалише астад, те судови в стакла полетјаше на комаде, и вино се просу по поду и по хаљинама присутних гостију. Оцу Рођонову пронаде скупијена нова плаветна манџа, те стаде ђакон проклињати и пријети му да ће све то исквати. Ове двје панцине, са свијећеве свјетле, гушљају се још једнако и ваљају по поду, трговац још једнако ступао ђакон за браду, а ђакон рече као заклан во: „у помоћ! у помоћ! уби ме!“ Једном од присутних попова паде на памет сретна мисао, те зграби цуно виједро студене воде и заручи на главу трговцу и ђакону. Ово је „дјествовало“; обојица се гуњиваји раставише, а ту приључу употребисе присутни, те их с пода покунеше и сложиве у одвојене ковице, па их оприваше дома. Вакон је у кочији брао дичао к себи, те најрије поче горко плакати и јечати наслоњен на раме писара која га праћаше. Но одмах за тијел окрену други крај, те стане појати све тропаре и коидкае преко цијеле године, што му падеше на памет; на пошљетку стаде се каети, да он није био пијан, него је онај објешњак, Трофим, хтвио да га окаротири. Весели ђакон није хтвио да иде дома, и тек се онда смриво и склопио на то, кад му је писар стао пријетити да ће звати жаждара у помоћ. Што се тичо Трофима, овај је зацпао као заклан, чим су га сложили у кола, и одмах се код куће стропостао у кревет.

Отац Рођонов бјеше лут као рие, јер се он увијек хваљаше, како се добро влада њему подручно свештенство. Шта ће сад бити, ако се ова брука чује и разгласи? Да то не би било, прото даде опет набрцати под в позове све гоете са вјетал. Али отац Нико већ није могао више издржити, толико га је згадио овај догађај. Први пут у својој животи он је није несрећу да то види. Кад је била највиша граја, он по жи своју шубу, изгуче се на поље, викне првота и како видје, и за једну уру био је дома, али сав ми као укочен од зиме, јер је свјет још једнако пијан.

Кад се граја мало стпнаша, отац и обојон по жи очима. Пријетившији да га нема, махне главом и рекоше: „Ето га опет, гдје се кочи! Као да је мошци остати. Могао је и он мало причекати. Али он хтвио тац, не може да гледа бруку. Ај, ај, тај ми је свјет дијао! А ђакон ће ми сјутра платити!“